

VIŅŠ SĀKA STRĀDĀT KRĀSLAVĀ

— Latgale, konkrēti, Dagda, Krāslava ir brīnīšķīgs novads. Esmu strādājis tur, un tās vietas, tie lieliskie cilvēki, ar kuriem man nācās sastapties dzīvē, uz visiem laikiem palika tuvi manai sirdij.

Šos vārdus man teica medicīnas doktors, P. Stradiņa republikāniskās slimnīcas neiroķirurģijas centra vadītājs **Igors Aksiks**.

Es pievērsu uzmanību likumsakarībai: tie, kuri kādreiz dzīvoja un strādāja mūsu rajonā, bet šādus cilvēkus savās žurnālista gaitās sastopu bieži, ļoti sirsnīgi atsaucas par Krāslavu un Dagdu. Saka pat ar tādu kā lepnumu: “Krāslava? Nu kā tad! Tur esmu dzīvojis, tur man palika daudz draugu!” — un sāk šķetināt atmiņu kamolu. Starp citu, gan Krāslava, gan arī viss rajons var lepotos ar to, ka pirms apmēram divdesmit gadiem savas ārsta gaitas, būdams vēl pavisam jauns ķirurgs, sāka cilvēks, kurš pirmais Padomju Savienībā operējot sāka ārstēt bīstamu kaiti: trijzaru nerva neiralģiju, novēršot trijzaru nerva saknītes asinsvadu saspiedumu nerva ieejas un izejas zonā smadzeņu stumburā. Saspieduma gadījumā cilvēks izjūt neiedomājamas sāpes. Viņš nevar ne runāt, ne ēst, ne kustināt zokli, ne arī domāt. Viņš kliez no sāpēm. Un nereti drausmīgo sāpju lēkmes laikā cilvēks, lai izvairītos no tām, izdara pašnāvību.

Neiroķirurģiskās operācijas, ja tā var izteikties, ir augstākā pilotāža. Jo tiek operēts vissvarīgākais orgāns, kas cilvēku padara par cilvēku. Galvas smadzenes, muguras smadzenes, nervi. Kad ķirurgs atver vēdera dobumu, viņam ir plašs placdarms. Neiroķirurģiskās operācijas laikā cīņa notiek par katru smadzeņu audu un nervu milimetru, un jebkura, pat vismazākā kļūda var kļūt par nelabojamu. Jaunais ķirurgs Igors Aksiks to lieliski saprata, taču tieši vēlēšanās palīdzēt cilvēkiem, jaunībai raksturīgā tieksme riskēt arī lika viņam pievērsties neiroķirurģijai. Strādājot Krāslavā, viņš kā neiroķirurgs apkalpoja visu Latgales zonu. Iespējams, arī šodien mūsu pusē atradīsies cilvēki, kuriem dzīvību ir izglābis Igors Aksiks.

...Ar cilvēkiem, kurus piemeklējusi trijzaru nerva neiralģija, viņam nācies sastapties bieži. Metodika, kas tika pielietota šīs slimības ārstēšanā, bija nepilnīga, tāpēc slimības recidīvi atgādījās ārkārtīgi bieži. Līdzekļu arsenālā bija nerva, tā zara no-

sprostošana, piederzināšana... Taču šī metode deva tikai īslaicīgu atvieglojumu. Bija jāmeklē citas metodes.

Igors nepārstāja domāt, meklēt papēmienu, kas būtu efektīvāki. Viņš daudz lasīja, to skaitā arī ārzemju medicīniskos izdevumus. Un reiz vienā no amerikāņu žurnāliem ieraudzīja ziņojumu, kurā tika stāstīts, ka Savienotajās Valstīs analogu slimšanu ārstē nedaudz citādi. Lieta tāda, ka līdz ar vecumu galvas smadzeņu asinsvadi sklerotisku izmaiņu rezultātā izstieptas, kļūst mazāk elastīgi. Trijzaru nerva apvidū var ties cilvēcīties savēlks pieš Amerimācījās šos mezgstarp asinsnervu ievietot teflona ieliktni. Kopš tā laika dakteris Aksiks arī “sasirga” ar ideju realizēt to, ko Amerikas ārsti jau praktizēja. Protams, būtu labi aizbraukt uz ASV, pastādāt tur klīnikā, praktizēties. Taču kurš tajos laikos sūti nepazīstamu provinces ķirurģu uz Ameriku?

Viņš daudz un ilgi, vairāku gadu garumā, eksperimentēja, pirms uzdrošinājās izdarīt pirmo operāciju. Viņš pat paspēja aizstāvēt disertāciju un kļuva par medicīnas zinātnu kandidātu. Viņa disertācijas tēma bija “Asinsvadu (līdz Imm) sašūšana uz galvas virsmas išēmiskā insulta gadījumā”. Tas jau bija placdarms, pēc kura pārvarēšanas Igors Aksiks varēja pāriet uzbrukumā trijzaru nervam. Viņš izstrādāja tehniku anatomiskajā zālē, rokas bija paklausīgas, kustības kļuva precīzas, nekļūdīgas. Viņam bija lieliski skolotāji, kuru diemžēl pašlaik vairs nav starp dzīvajiem. Tie bija docents Ilmārs Puriņš un profesors Jānis Kupčs. Viņi mācīja jaunajam ārstam gan teoriju, gan praksi, un Igors uzskata, ka par savu tapšanu viņš tiem ir lielu pateicību parādā.

Par jaunā ķirurģa pētījumiem kļuva zināms aizvien plašākam mediķu lokam. Kad par izstrādāto metodiķu viņš paziņoja Maskavas medicīnas slavenībām, viņu gandrīz vai izsmēja. “Tas nemaz nav iespējams!” Tādu atsauksmi izmantoja visu laiku retrogrādi. Tur neveica šādas ope-

rācijas, bet ja jau Maskavā netaisa, respektīvi, tas nav iespējams. Viņa disertācija par šo tēmu netika pieņemta. Viņa izgudrotos instrumentus, ierīces noraidīja. Atkārtotās banāla situācija: pietiekami atcerēties Kurģāna brīnumdarī Gavriilu Ilizarovu, kura ārstēšanās metodes tika atzītas gandrīz vai visā pasaulē, izņemot dzimteni.

Igors Aksiks nolēma rīkoties patstāvīgi. 1985. gada oktobrī viņš izdarīja pirmo operāciju, kura ienāca praksē ar nosaukumu “Trijzaru nerva mikroasinsvadu dekompresija”. Tā bija pirmā analogā operācija Padomju Savienībā. Taču atkal viņam nenoticēja, ka tas ir iespējams. Lai gan cilvēks, kuru viņš operēja, burtiski nākamajā dienā jau “skraidīja”. Operāciju skaits un izārstēto cilvēku skaits augs. Fakts, no kura nevarēja aizbēgt. Viņu atzina. Jau Rīgā, nevis Maskavā Igors Aksiks aizstāvēja otro disertāciju, kļūdams par medicīnas zinātnu doktoru, vēlāk habilitēto doktoru (tā tas skan pašlaik).

Lai iedomātos, cik sarežģītas ir neiroķirurģiskās operācijas, cik tās ir dārgas, pateikšu, ka tās tiek izdarītas zem mikroskopa 10—30 reizi palielinājumā, ka Amerikā šāda operācija maksā ne mazāk par 30000 dolāru, neskaitot atrašanās klīnikā, apkalpošanas izdevumus utt. Amerikas ārstiem ir vienkāršāk tajā ziņā, ka analogas operācijas tiek veiktas privātā klīnikās, to starpā valda sīva konkurence, un tas liek atjaunot speciālo aparāturu. Latvijā šāda operācija tiek veikta tikai “Ārsta Aksika centrā”. Bet atsevišķiem sarežģītiem moderniem datortomogrāfiem, Ceisa mikroskopiem nav analogu Baltijas valstīs. Tāpēc darba apjoms neiroķirurģiskajā centrā ir ļoti liels. Dakterim Aksikam un viņa kolēģiem nākas strādāt vaiga sviedros.

Pašlaik centrā jau izdarīts vairāk nekā 500 operāciju. Recidīvu praktiski nav. Pie daktera Igora Aksika, kurš radījis brīnumu bīstamās kaites ārstēšanā, brauc cilvēki no visas Latvijas, no NVS, Eiropas valstīm.

Viņa kabinetā vienkāršā rāmītī ievietots diploms, ar kuru Igoru Aksiku apbalvoja Ņujorkas Zinātnu akadēmija. Viņš ir šīs akadēmijas goda loceklis.

Taču dakteris Igors Aksiks neaizmirst, ka savas darba gaitas viņš sāka Krāslavā.

G. GONTMAHERS

